

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук Кушнір Наталії Олександрівни про дисертаційну роботу Постової Світлани Анатоліївни з теми «Підготовка майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
Галузь знань: Освіта/Педагогіка

Реформування сучасної середньої освіти, що здійснюється відповідно до концепції Нової української школи, передбачає і суттєві зміни в системі підготовки вчителів. Як зазначено в концепції, найбільш успішними в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Для забезпечення формування цих якостей у випускника школи потрібен творчий учитель, який здатен не просто транслювати учневі відомості з підручників чи посібників, а разом з учнем досліджувати, здійснювати пошук нового, експериментувати, використовувати сучасні комп'ютеризовані засоби для навчання та презентації висновків, результатів досліджень. Формування навичок творчого мислення учнів повинно здійснюватися як під час уроків, так і в позаурочній діяльності учнів.

Учитель нової української школи повинен вміти виконувати нові ролі: коуча, фасилітатора, тьютора, модератора; готувати власні авторські навчальні програми; самостійно обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання; організовувати навчально-виховний процес на принципах дитиноцентризму відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань до творчих (креативно-інноваційних), організовувати навчання через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами.

Очевидно, що професійна підготовка майбутнього вчителя інформатики, процес формування його готовності до розвитку творчого мислення старшокласників вимагає більш детального дослідження, корекції та оновлення відповідно до вимог суспільства. Існуюча невідповідність між необхідністю

організувати позаурочну творчу діяльність учнів з інформатики та відсутністю системного підходу до формування у майбутніх вчителів інформатики умінь планувати та здійснювати таку діяльність вказує на актуальність і своєчасність проведеного дисертаційного дослідження, практичну значимість його результатів.

Відповідно до теми дисертаційного дослідження його *об'єктом* визначено професійну підготовку майбутніх учителів інформатики, а предметом – модель і технологію підготовки майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності. Поставлена мета передбачає теоретичне обґрунтування, розроблення й експериментальну перевірку моделі підготовки майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності.

У дисертації досить повно обґрунтовані, з орієнтацією на сучасні уявлення про освітній процес у вищих педагогічних закладах освіти, завдання та широкий спектр методів дослідження.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 318 сторінок, основний зміст дисертації викладено на 190 сторінках, що відповідає вимогам до дисертацій з гуманітарних дисциплін.

Значну увагу дисертантка приділяє розкриттю змісту поняття «підготовка майбутнього вчителя інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності», докладно аналізує різні підходи до визначення компонентів підготовки майбутніх учителів, ґрунтуючись на поглядах як класиків педагогіки, так і сучасних учених. Ураховуючи вимоги сучасного суспільства до вчителя, обґрунтовано необхідність розвитку творчого мислення в майбутніх учителів, як одного зі складників їхньої професійної підготовки. Наголошено, що дослідницька діяльність педагога, його творчий пошук, стає основним засобом оновлення навчання старшокласників та їхнього усебічного розвитку.

Заслуговує на увагу доволі докладний аналіз дисертанткою напрямів, типів, методів організації гурткової роботи з інформатики. Гурток пропонується розглядати як найбільш поширену групову форму організації позанавчальної роботи, яка надає вчителю можливість забезпечити гнучкість та диференціацію навчально-виховного процесу, розвиток творчого мислення учнів, підвищити їхню самостійність та навички спільної роботи в групі, зокрема й різновіковій.

Дослідниця запропонувала цілісну модель підготовки майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності, яка охоплює цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний компоненти. Модель має універсальний характер і може бути використана для моделювання інших напрямів підготовки майбутніх учителів за умови зміни змістового наповнення компонентів.

Змістовий компонент зазначеної моделі визначається цільовим і концептуальним та містить кілька складників базової навчальної підготовки: психолого-педагогічний (вивчення основ загальної педагогіки, загальної, вікової та педагогічної психології та ґрунтовної підготовки до педагогічного спілкування), фундаментально-професійний (вивчення основ ІКТ та програмування, шкільного курсу інформатики з методикою навчання, основ системного аналізу, математичного моделювання та теорії прийняття рішень, вироблення умінь створення дидактичних засобів з використанням ІКТ, підготовка до написання науково-дослідних робіт) та спеціально- професійний (авторські спецкурси: «Розв'язування олімпіадних задач з інформатики» та «Організація позанавчальної діяльності старшокласників з інформатики»).

Реалізація результативного компонента розробленої моделі підготовки майбутніх учителів інформатики забезпечена системою обґрунтованих складників (науково-теоретичний, психологічний та практичний), критеріїв (мотиваційний, творчо-особистісний, ціннісний, інформаційний, операційно-діяльнісний та результативно-рефлексивний) та показників готовності майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення

старшокласників у позанавчальній діяльності. Визначено чотири основних рівні готовності до професійної діяльності майбутнього вчителя інформатики.

Складники моделі реалізуються в теоретичній, практичній та науково-методичній підготовці як в аудиторній, так і в позааудиторній час. Ефективність підготовки забезпечується контролем, самоконтролем і самооцінкою як викладачів, так і студентів.

Матеріали третього розділу дисертації «Експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності» свідчать про значну експериментальну роботу проведenu дослідником на перевірку гіпотези дослідження. До експерименту залучено 120 учителів шкіл, 210 студентів та 655 учнів закладів загальної середньої освіти. Для опрацювання результатів дослідження застосовано цілий спектр статистичних методів, що дозволило перевірити і науково обґрунтувати достовірність отриманих даних.

Наведені порівняння показників за результатами експериментального дослідження свідчать про наявність вираженої позитивної зміни рівнів готовності до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності в експериментальних групах і підтверджує ефективність запропонованої системи підготовки майбутніх учителів інформатики до зазначеного виду професійної діяльності.

Отже, можна констатувати, що поставлена мета дослідження досягнута і, як свідчать висновки, завдання дослідження повністю виконані.

Запропонована модель підготовки майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності пройшла належну апробацію на базі закладів вищої освіти, зокрема Житомирського державного університету імені Івана Франка, Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет», Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана

Франка, комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради.

Результати дисертаційного дослідження доповідались на науково-практичних конференціях різного рівня (5 міжнародних, 3 всеукраїнських), на чотирьох науково-методичних та науково-практичних семінарах.

За результатами дослідження автором опубліковано 23 науково-методичних праці (17 – одноосібних, 6 – у співавторстві), з них 5 статей у провідних фахових виданнях України (одноосібні), 3 статті у міжнародних виданнях (з них 2 одноосібні), 1 – словник (у співавторстві), 2 – лабораторні практикуми (одноосібні), 2 – навчально-методичні посібники (у співавторстві), 2 – методичні рекомендації (у співавторстві), 8 статей у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій (1 у співавторстві).

Аналіз публікацій за темою дисертації дає підстави зробити висновок про те, що в опублікованих працях повністю висвітлені результати дослідження та рекомендації щодо їх упровадження.

Автореферат дисертації С.А. Постової написано відповідно до чинних вимог, грамотно. Він повністю відповідає змісту й структурі дисертації, дає чітке уявлення про особливості проведеного С.А. Постовою дослідження та його результати.

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу С.А. Постової, зупинимось на деяких її недоліках, запропонуємо рекомендації і поради щодо подальших досліджень:

1. На нашу думку, не достатньо чітко в дисертаційному дослідженні сформульовані протиріччя (с.18).

2. Під час опису інтелектуальних змагань, конкурсів, турнірів, олімпіад з інформатики на інформаційних технологій автор не використовує посилання на відповідні інформаційні ресурси, а також використовує неоднозначні назви, за якими не завжди їх можна ідентифікувати (с. 73-75).

3. Під час опису дисертанткою основних етапів упровадження технології реалізації моделі підготовки майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності було

б доцільно виділити більш чіткіше відмінності в процесі підготовки у контрольній та експериментальній групах.

4. У першому та другому розділі наявні повтори в аналізі одного з базових понять дослідження «готовність майбутнього вчителя інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності» (с. 33-40, 106-113).

Зазначені недоліки, на наш погляд, не впливають на ґрунтовність і вагомість проведеного дослідження, на його загальну позитивну оцінку. Для даної роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, характерна конкретність, логічна та структурна цілісність.

Робота, що рецензується, є конкретним внеском у розвиток теорії і методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Подальші дослідження варто здійснювати в напрямі теоретичного та практичного дослідження психолого-педагогічних проблем формування інформатичних компетентностей майбутніх вчителів із метою створення сприятливих умов для підготовки студентів до майбутньої роботи за фахом у сучасному інформаційному суспільстві.

Дисертаційна робота С.А. Постової є завершеним, цілісним, самостійно виконаним дослідженням обраної проблеми. Робота містить нові як теоретичні, так і практичні експериментально одержані результати, які в сукупності є суттєвими для сучасної педагогічної науки. Результати дослідження доцільно використовувати у вищих навчальних закладах, які готують майбутніх учителів інформатики.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферата та опублікованих наукових праць С.А. Постової дає підставу зробити такий висновок:

Дисертаційне дослідження «Підготовка майбутніх учителів інформатики до розвитку творчого мислення старшокласників у позанавчальній діяльності», є завершеною самостійною науковою роботою, що заслуговує позитивної оцінки. За актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, новизною та практичним значенням, повнотою викладу її основних результатів у

публікаціях відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а тому її автор Світлана Анатоліївна Постова цілком заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

Н.О. Кушнір, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Херсонського державного університету